

פסיכולוגיה התפתחותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים:

פרק ראשון	24 נקודות
פרק שני	64 נקודות
פרק שלישי	12 נקודות
סה"כ	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר לשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: ענה על מספר השאלות הנדרש בשאלון. המעריך יקרא ויעריך את מספר התשובות הנדרש בלבד, לפי סדר כתיבתן במחברתך, ולא יתייחס לתשובות נוספות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

בשאלון זה 7 עמודים.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר, אך מכוונות הן לנבחנות והן לנבחנים.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (24 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך וענה על שלוש מבין השאלות 1-4 (לכל שאלה – 8 נקודות).

נועה, רבקה והילה, תלמידות כיתה י' במגמת חינוך, מצטרפות לצוות גן "תאנה" במסגרת העבודה המעשית בלימודיהן. גן "תאנה" הוא גן לבני הגילים 2.5 – 4 שנים.

הן מחליטות להיפגש ביום רביעי בבוקר כדי ללכת יחד לעבודתן המעשית בגן בפעם הראשונה. באותו היום הן נפגשות והן צוחקות בדרך מכך שהן לבושות בסגנון דומה אף שלא תכננו זאת קודם.

נועה משתפת את חברותיה בהתרגשות שלה לקראת העבודה המעשית: "החלום שלי הוא להיות גננת". הילה אומרת בתגובה: "מדעים כמה שזה מתאים לך".

הגננת גלית שמחה על בואן ומבקשת מרבקה שתעזור בהכנת כריכים לילדים. מנועה והילה היא מבקשת שתעזורנה בסידור הכיסאות למפגש.

אחד הילדים אומר: "אני עוזר לסדר את הכיסאות. אני שם אותם ליד הקירים של הגן". תוך כדי סידור הכיסאות, הילד מקבל מכה. הוא בוכה ואומר: "הקיר הרביץ לי".

כשהתיישבו הילדים החלה הגננת לדקלם שיר: "הסבון בכה מאוד, דני לא רוצה בי עוד".

דני נעמד, נלהב ואומר: "השיר הזה הוא עליי!"

הילה ונועה, תלמידות המגמה, צופות במתרחש. הילה כותבת במחברת את כל מה שהיא רואה. ואילו נועה מסמנת בדף שלפניה רק את מספר הפעמים שהילדים פונים לגננת, ואם הגננת מגיבה או לא.

בזמן זה רבקה מכינה את הכריכים לילדים. במהלך ההכנה נגמרת הגבינה ועל כן היא מכינה כמה כריכים עם שוקולד. בסוף המפגש רבקה מחלקת את הכריכים. היא לא יודעת שבגן אוכלים כריך עם שוקולד רק ביום שישי.

אחת הילדות שמקבלת כריך עם שוקולד ולא עם גבינה אומרת: "איזה כיף, היום יום שישי ומחר שבת".

רבקה חששה מאוד שהגננת תכעס עליה בשל טעותה ורצה לספר לנועה והילה, ולבקש מהן עצה מה עליה לעשות עכשיו.

שאלה 1

ציין **שני** מאפיינים של חשיבה בשלב הקדם-מושגי, על-פי פיאז'ה.
הסבר כל מאפיין שציינת, והבא לו דוגמה **אחת** מהקטע.

שאלה 2

באיזה שלב של התפתחות השפה נמצא הילד שסידר את הכיסאות? הסבר את תשובתך בהסתמך על הקטע.

שאלה 3

תאר את **שני** סוגי התצפית שערכו תלמידות המגמה, והבא דוגמה **אחת לכל סוג** תצפית מתוך הקטע.
בחר **אחד** מסוגי התצפית שתיארת. וציין **אחד** ויתרון **אחד** שלו.

שאלה 4

ציין והסבר **שני** מאפיינים של יחסים עם קבוצת השווים בגיל ההתבגרות. הבא דוגמה **אחת לכל מאפיין** מתוך הקטע.

פרק שני (64 נקודות)

ענה על שמונה מבין השאלות 5–14 (לכל שאלה – 8 נקודות).

שאלה 5

תאר את המקרה של "ילד הפרא מאבירון". מה ניתן ללמוד ממקרה זה על יחסי הגומלין בין סביבה לתורשה?

שאלה 6

לפניך שלושה אירועים של התנהגות תוקפנית המתרחשים בגן. לגבי כל אחד מהם, קבע אם מתוארת בו תוקפנות אינסטרומנטלית או תוקפנות עוינת. **נמק** את קביעותיך.

א. אמיר הסתובב בגן. וכשעבר ליד אורי – בעט בו.

ב. טל רצתה להגיע לשולחן היצירה. היא משכה את ריקי בחולצתה, הזיזה אותה ותפסה את מקומה.

ג. בתור למגלשה בחצר, רותי דחפה את אבירם ועלתה במקומו על הסולם כדי לגלוש במורד המגלשה.

(לכל אחד מהסעיפים אותו הניקוד)

שאלה 7

על-פי אריקסון, מהי המשימה המרכזית בשלב "החריצות מול נחיתות", וכיצד יכול ילד לרכוש תחושה של חריצות?

שאלה 8

תאר **אחד** מהניסויים על קופיפים שערכו הרלו ועמיתיו, והסבר מה חשיבותו.

שאלה 9

לקראת תחילת שנת הלימודים, כינסה הגננת את כל ההורים של הילדים בני השנתיים לאסיפה. היא סיפרה להם שבגיל זה המעבר לגן חדש יכול לעורר קשיי הסתגלות אצל הילדים, ולכן הם עשויים לבכות כשהם נאלצים להיפרד מההורים בבוקר. "נוסף על כך", אמרה הגננת, "יש לנו צוות גדול וקשוב שמתחייב להרגיע את הילדים בכל בוקר."

תאר **שתיים** ממטרות הפסיכולוגיה ההתפתחותית אשר עולות מתוך דברי הגננת. **לכל מטרה** שציננת, הבא דוגמה **אחת** מתוך האירוע והסבר כיצד היא באה בו לידי ביטוי.

שאלה 10

A.D.A.M.Images

ציין שני רפלקסים המופעים בתמונה ותאר אותם. מה חשיבותם של רפלקסים להתפתחות התינוק?

שאלה 11

על-פי פרויד, מתי בהתפתחות נוצר האגו, ומה תפקידו?

שאלה 12

לגיל יש ידע נרחב על זוחלים, שלימד אותו אביו הזואולוג. במהלך הטיול השנתי ראה גיל לטאה נדירה. התלהב גיל וקרא לחבריו: "בואו לראות לטאה שאבא שלי סיפר לי עליה", והם עקבו אחרי הלטאה. המורה דאג מכך שהילדים התעכבו ונפרדו מהקבוצה שהתקדמה, וקרא להם: "אם לא תחזרו לפה מיד – תיענשו". גיל והילדים חזרו לקבוצה. מה מקור הכוח של גיל כמנהיג, ומה מקור הכוח של המורה כמנהיג? הסבר את תשובתך.

שאלה 13

הבא שתי סיבות לכך שצורכי האדם, על-פי מאסלו, בנויים כמדרג בצורת פירמידה.

שאלה 14

רונית גרה ביישוב קטן ומרוחק בצפון הארץ. היא חולמת להיות פסנתרנית מקצועית. לשם כך עליה להתאמן לפחות ארבע פעמים בשבוע אצל מורה לנגינה שנמצאת במרחק של שעה נסיעה מביתה. הוריה של רונית עושים תורנות ביניהם כדי להסיע אותה לשיעורים אצל המורה.

ציין, על-פי המודל האקולוגי של ברונפברנר, שתי מערכות מתוך האירוע אשר תומכות בחלומה של רונית. הסבר מהי כל מערכת והדגם אותה מתוך האירוע.

פרק שלישי (12 נקודות)

ענה על כל השאלות 15–18 בתשובון שבמחברת הבחינה שלך, בעמוד 19 (לכל שאלה – 3 נקודות).
לכל שאלה ארבע תשובות, אך רק אחת מהן נכונה. סמן X במשבצת שמתחת לאות המציינת את התשובה
שבחרת. שים לב, עליך לסמן את תשובותיך ליד השאלות 15–18.

שאלה 15

יוסף ואחותו הקטנה מירי שיחקו יחד במשחק "ארבע בשורה". יוסף התרגז מאוד כשאחותו הקטנה ניצחה אותו במשחק,
קם ממקומו ובדרך נתן מכה לדלת של הארון.

איזה מנגנון הגנה, על-פי פרויד, בא לידי ביטוי בהתנהגותו של יוסף?

- א. הכחשה
- ב. הדחקה
- ג. התקה
- ד. עידון

שאלה 16

עקב ריבוי המריבות בין התלמידים בחצר בית הספר, בהפסקות, החליט צוות בית הספר לכונן תקנון המבהיר את כללי
ההתנהגות בהפסקה.

על-פי מאסלו, צעד זה ישפר את ה**למיזה** בבית-הספר, שכן:

- א. אם צורכי הביטחון אינם מסופקים, לא ניתן לספק את צורכי ההערכה.
- ב. אם צורכי ההערכה אינם מסופקים, לא ניתן להגיע למימוש עצמי.
- ג. אם צורכי ההשתייכות אינם מסופקים, לא ניתן לספק צרכים פיזיולוגיים.
- ד. אם צורכי ההערכה אינם מסופקים, לא ניתן לספק את צורכי הביטחון.

שאלה 17

רן בן החצי שנה לא מחפש את המוצץ שהחביא אביו מתחת לשמיכה שמול עיניו.
לפי פיאז'ה, איזו יכולת עדיין לא התפתחה אצל רן?

א. החשיבה הפורמלית

ב. קביעות העצם

ג. אנימיזם

ד. שימור כמות

שאלה 18

אורי בן השנתיים וחצי רוצה לעלות על מתקני הגינה לבדו. אימא שלו מפחדת שייפול, ובכל פעם שהוא מנסה לטפס על מתקן, היא מחזירה אותו לשבת בארגז החול. לפי אריקסון:

א. אמו של אורי עוזרת לו לפתח יוזמה.

ב. אמו של אורי עוזרת לו לפתח אמון בסיסי.

ג. אמו של אורי אינה עוזרת לו לפתח אוטונומיה.

ד. אמו של אורי אינה עוזרת לו לפתח חריצות.

בהצלחה!